

Kopce, ktoré nás spájajú

~ PRÍLOHA MODREJ LANOVKY ~

O vplyve a živote národnostných menšín vo Vysokých Tatrách

Nepredajné

MURAT BILGIN ROZPRÁVA SVOJ TATRANSKÝ PRÍBEH

str. 2

„POKRAČUJEME“

Keď sme v roku 2018 vydali prílohu o národnostných menšinách vo Vysokých Tatrách, prišlo veľa ohlasov. Preto prichádzame s pokračovaním, kde znova ukazujeme ich prínos k rozvoju našich hôr. Ide o výpovede zástupcov historických autochtónnych menšín, ale aj tých „nových“, ktorí spolu pomáhajú rozvíjať našu krajinu. Veríme, že i ich príbehy pomôžu k odbúraniu predsudkov a vzájomnému spoznaniu.
Tomáš Tišťan, koordinátor projektu.

Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín

Kadri predstavuje Estóncom naše hory - str. 4

Daniel si plní učiteľský sen - str. 5

Maďarským deťom pomáha spoznať Tatry - str. 6

Chránia zraniteľných na prechode - str. 8

„TATRY SOM SI ZAMILOVAL DVAKRÁT.“

Murat BILGIN:
Vy si naozaj nevedomujete,
aký poklad tu máte.

Stal sa Tatrancom, až tak, že si život nevie predstaviť inde. Keď Turek Murat Bilgin nedávno pracoval na banskom projekte pri Čiernom mori, takmer každý víkend lietal späť domov do Tatier! Tak ich má rád.

Do Muratovho príbehu sa oplatí započúvať. Inšpiruje vo viacerých smeroch. Pri podnikaní, ekológii, uvedomení si hodnoty Tatier, ale aj postaveniu sa voči predsudkom, ktorým sa ako človek z moslimskej krajiny, žiaľ, u nás celkom nevyhol ani on.

AKO SA MURAT OCITOL V HORÁCH?

Že život prežije v Tatrách, tušil hneď pri ich prvej návšteve. V škole v Londýne spoznal Bratislavčanku Petru, budúcu manželku. Keď mu svokor len tak nadhodil, že čo tak bývať v Bratislave?, povedal, že ak na Slovensku, musí to byť výnimočné miesto, pre neho Tatry.

UNIKÁTY

„Bratislava je fajn, ale skôr na dovolenku. Fascinujúce sú Tatry,“ hovorí. Čím? „Už len vizuálne, svojou malou rozlohou, tým, ako z ničoho nič vystupujú zo zeme.“ Potom sa

rozhovorí o kamzíkoch a svišťoch. „Keď spomínam tieto unikátne druhy, niektorí priatelia sa na mňa len tak pozrú a povedia, že a čo? Naozaj, mnohí Slováci si nevedomujete tú vzácnosť, ktorú tu máte.“

OBDIVUJE STAVBÁROV CHÁT

Unesený bol aj z horských chát. Hoci Turci majú vyššie hory, veď Ararat presahuje 5000 metrov nad morom, chaty a chatárov v našom ponímaní nepoznajú. Ako strojní inžinier si pri prvom pohľade na Zbojnícku chatu položil otázku, ako ju tu len postavili? „Dnes s vrtuľníkom by to bolo ľahké, ale zoberúc do úvahy minulé storočia, ide o stavbársky zázrak.“

A STALO SA

Rodina sa vtedy nad Muratovým plánom žiť v Tatrách pousmiala. Brali ho ako nejakú vetu, ktorá rýchlo vyšumí. Keď človek ale niečo chce, nitky osudu zvyknú pomôcť.

Murat objavil inzerát rakúskej firmy, ktorá hľadala do Popradu šikovného technika. Neskôr z neho urobili šéfa pre 11 krajín stredno-južnej Európy. Hoci musel cestovať, všetko riadil z Popradu.

TURECKÉ SERIÁLY PREKLADAJÚ V TATRÁCH

Pred nasťahovaním do Tatier mladá rodinka stihla ísť na rok do Turecka. Tam sa im narodila dcéra Sara a Petra sa naučila jazyk. „Po turecky hovorí výborne, lepšie ako ja po slovensky,“ hovorí Murat. Pritom jeho slovenčina je výborná.

Tu prezradí ďalšiu zaujímavosť: „Ak pozriete nejakú z tureckých telenoviel, vedzte, že do slovenčiny ich preložila Petra.“ S prekladom jej občas pomôže, ak narazí na nejaké staroturecké slovo. „Ani ja mu nerozumiem, ale z kontextu skôr uhádnem jeho význam.“

KONTRAST: 15 MILIÓNOV VERZUS 4 TISÍC

Murat vyrástol v 15-miliónovom Istanbule. Pripúšťa, že je skôr prírodný človek a ruch megapolisu mu nechýba: „Je tam úplne iný život. Ak si plánujete v Istanbule schôdzku, zvažujete množstvo faktorov, či je štátny sviatok, kde presne má byť, a i tak môžete meškať viac ako hodinu.“ Naopak v Tatrách prísť na stretnutie presne nie je problém.

BILGINOVCI. SPOZNALI SA V LONDÝNE, ZA SVOJ DOMOV SI VYBRALI TATRY.

PETRA POZNÁ V TATRÁCH SKORO KAŽDÚ SKALU, LÁSKU K HORÁM MÁ S MANŽELOM SPOLOČNÚ.

MURATOVI U NÁS CHÝBAJÚ Z TURECKA DVE VECI. JEDLÁ NAUČIL ALE VARIŤ CELÚ RODINU, SUROVINY DOVÁŽA. TÚŽBU PO MORI ZASE RIEŠI NÁVŠTEVA-MI RODNEJ KRAJINY.

MORE A JEDLO VYRIEŠIL

Z Turecka mu chýbajú najviac more a jedlo. Prvé rieši návštevami rodinnej chaty na marmarskom pobreží. Turecké jedlá zase vie variť celá rodina. Pri každej návšteve Turecka, ak má v kufri voľný čas i len kúsok miesta, využíva ho na dovoz surovín.

Murat je dôkazom, že aj z Tatier môžete robiť veľké projekty, ktoré pohnú svetom. Po práci pre rakúsky odevný koncern si v roku 2004 splnil detský moto sen a riadil servis pre kamióny. Kríza o tri roky neskôr ale biznis zastavila.

NA DVERE KLOPAL 50-KRÁT!

Aby Muratovi ukázala, že treba byť vytrvalý a nikdy sa nevzdávať. V Turecku mali uhoľné bane, ktoré ale kvôli spôsobu ťažby optimálne nevyužívali. Preto ho pýtali, aby do krajiny doniesol špičkového banského geológa Františka Verbicha.

Ten vtedy spoluriadil Hornonitrianske bane. Presvedčil ho, aby šiel na pár rokov do Ázie, nemohlo byť preto ľahké. Muratovi hovoril „nie“ neustále. „Niekedy mi hneď hodil papie-re do tváre a zabuchol dvere, inokedy aspoň zopakoval: nie, nie,“ spomína s úsmevom. Do Prievidze chodil ale i naďalej. „Najmenej 50-krát,“ prezrádza.

NAKONIEC PRIVOLIL

Verbich nakoniec privolil a do Turecka išli vylepšovať ťažbu na 5 rokov. Zručnosť strojára a geológa priniesli úspech. Vďaka tandemu mnoho slovenských firiem získalo zákazky pri výrobe a exporte banských technológií.

PREHOVÁRAL ICH PREZIDENT

Keď si povedali, ide to dobre, ale v najlepšom treba prestať, osobne ich, aby pokračovali, prehovárať aj turecký prezident Recep Erdoğan. Ostali neoblomní, na jeseň 2018 sa vrátili domov.

PRÍBEH ŠTYROCH DOSIEK

Murat hovorí, že vďaka kolegovi Verbichovi sa do Tatier zamiloval druhýkrát. Prvýkrát, keď ich uvidel. „Keď mi Fero opisoval proces ako Tatry vznikli, oproti iným horám nezvyčajne nárazmi až štyroch tektonických dosiek, ktoré vedeli vytlačiť hore toľko tvrdej žuly, skoro som onemel,“ hovorí. Alpy a iné hory väčšinou vyrastali po lomoch dvoch dosiek. Áno, aj táto geologická súhra okolností spôsobila ich dnešný nezvyčajný vzhľad.

V TURECKEJ BANI.

NOVÁ VÝZVA V SMOKOVCI

Murat po návrate rozmýšľal, čo ďalej. Vďaka úspechu projektu v Turecku ho netlačil čas a mohol si pokojne vybrať. Rozhodol sa zrekonštruovať schátraný penzión, ktorý si prenajal v Dolnom Smokovci. Pri opravách sa prebúdzajú jeho duša strojára a vynálezcu. Rozhodol sa napríklad zachytiť všetku dažďovú vodu. Vymyslel vlastný systém záchytných nádrží, lebo štandardné by sa tam kvôli podzemným sieťam nezместili. „Ak viem za hodinu získať 700 litrov vody, prečo to nerobiť,“ hovorí.

TATRANSKÝ VYNÁLEZ?

Vykurovať penzión chce fotovoltikou, avšak netradične. DC prúd bude premieňať slnečné lúče priamo na teplo. Panely

PRI PENZIÓNE V SMOKOVCI MURAT TESTUJE VIACERO VYNÁLEZOV A TECHNICKÝCH VYLEPŠENÍ.

PETRA SA V TURECKU NAUČILA JAZYK. SLOVÁKOM PREKLADÁ POPULÁRNE SERIÁLY.

na domoch totiž obvyčajne používajú známejší AC prúd a vyrábajú najskôr elektrinu. Až potom z nej teplo. Keď išiel po DC vodiče, nechceli mu ich ani predať, že vraj to nemôže fungovať. „Povedal som dajte, moje peniaze. Uvidíme. Ľudia tieto možnosti nepoznajú, ale verím, že sa rozšíria,“ uvažuje. Technológii verí, v bani funguje spoľahlivo.

NA PREDISUDKY REAGUJE HUMOROM

Občas sa kvôli svojmu menu stretne aj s predsudkami. Rieši ich ale humorom. „V banke nedávno pri otváraní účtu a nevrlej otázke, skadiaľ je, odpovedal, že obyvateľ Zeme, ale že môže ísť do inej banky. Keď do neho zase neprajne dobiedzali, za koľko tiav by predal svoju ženu, miesto hnevu volil znova nadhľad. „Osem, ale aj za päť by bolo ešte OK,“ povedal im. Pri tejto téme chce byť ale objektívny. Má i veľa opačných príhod. Keď ešte nerozprával po slovensky, stará pani v Levoči mu pomohla s parkovaním na dvore, pozvala ho aj na teplú polievku. Svet nie je čiernobielely. „Mnohí Turci v Európe čelia občas nepriateľským gestám, utekajúci Afganci v Turecku ale tiež,“ dáva vec do širšej perspektívy.

TURECKÝ MOST

Radšej sa ale sústreďí na pozitívne zážitky. Napríklad rád na Slovensku vyhľadáva turecké stopy z minulosti. „Pri Poltári je krásny turecký most, fascinuje ma tiež dedinka Turecká. Na južnom Slovensku naďabíte na takéto veci často,“ dodáva.

Aj keď osmanská prítomnosť v stredoveku mala skôr dobyvačný charakter, podľa Murata to dnes treba vnímať v kontexte histórie. Ak vás Muratovo rozprávanie zaujalo, je dosť možné, že ho v Tatrách budete môcť stretávať. V smokoveckom penzióne totiž ako posledný bod projektu zamýšľa otvoriť tureckú reštauráciu.

Text: Tomáš Tišťan

Foto: Archív MB a Ana Villahoz Abajo

S „AHHOI SLOVAKKIA“ PREDSTAVUJE ESTÓNCOM NAŠE KOPCE

RODINKA, KADRI, BRAŇO, JAKUB A ROBIN.

Ako sa žije Severanke pod tatranskými štítmi?

Vymenila krajinu jazier, rovín a mora za hory a vnútrozemie. Napriek týmto kontrastom Estónka Kadri Rull hovorí, že je u nás šťastná a spokojná. Môže za to samozrejme najmä rodina. Nás ale zaujímalo, ako sa jej na Slovensku javia ľudia, čo je podobné a na čo si musela naopak zvykať?

ZVOLILI POPRAD

Keď sa Kadri spoznala s Popradčanom Braňom Skokanom, najskôr precestovali pár svetadielov, aby sa čoskoro na svet hlásil ich prvý syn Kubko. Rozhodnutie, kde budú žiť, bolo pragmatické.

„Keďže ja som išla na materskú dovolenku a Braňo pracovať, usúdili sme, že už len kvôli jazyku to bude mať ľahšie v Poprade, ako v Estónsku,“ spomína. Keď si po materskej našla prácu v jazykovej škole, rodinu to pod Tatrami ukotvilo ešte pevnejšie.

BYROKRACIA A HALUŠKY

Kadri hovorí, že nejaké výrazné kultúrne, ani gastronomické šoky nezažívala, naše krajiny sú vcelku podobné. „Jedine moji rodičia sa na bryndzové halušky stále trochu tak pozerajú, že čo to je,“ smeje sa.

Ak je niečo rozdielne, tak byrokracia: „V Estónsku takmer všetko vybavíte klikom myši od počítača. V Poprade musím behať po úradoch.“ Tiež jej chýba sauna. „Tie v slovenských aquaparkoch sa k domácim estónskym nedajú

KONTRAST. KADRINEJ DOMOVINE DOMINUJÚ KRÁSNÉ LESY, MOČIARE A JAZERÁ.

prirovnáť. U nás má saunu každý.“ Do tretice, Slováci sú podľa Kadri spontánnejší k cudzím ľuďom. „Keď mi s kočíkom pomáhali aj tínedžeri, prekvapilo ma to. Niežeby Estónci nechceli pomôcť, vždy ale rozmýšľajú, či vám nenarušia osobný priestor.“

„IDEME DO LESA?“

Na domov si spomenie, aj keď ju Braňo volá na prechádzku do lesa: „To príde čudné asi každému Estóncovi, načo do lesa?“ Vysvetlenie je ale znova ľahké. Les v Estónsku je úplne všade, aj v meste ho ľudia majú na dosah 50 metrov. Estónci teda nemajú dôvod ísť do lesa špeciálne.

PÝTAJÚ SA NA SLOVENSKO

Kadri sa podaril husársky kúsok. Založila facebookovskú stránku o Slovensku s celkom slušnou odozvou. Na profile „Ahhoi Slovakkia“, ktorý má dnes cez 1650 sledovateľov, zverejňuje s Braňom fotky z výletov a túr po Slovensku.

K nim po estónsky pridáva rôzne popisky a najmä reaguje na komentáre a otázky estónskeho publika. „Je to pre nás hobby, vďaka ktorému sa nám ozývajú i ľudia,“ hovorí. Otázky

UŽ JE Z NEJ HORÁLKA. KADRI CESTOU NA RYSY A V ZIME S RODINOU NA ZELENOM PLESE.

PO ESTÓNSKU HOVORIA AJ SYNOVIA JAKUB A ROBIN.

sa nie vždy týkajú len turizmu. Pár Estóncov sa pýta aj na rady ohľadom života na Slovensku.

Kadri sa tak stala pravdepodobne najvýznamnejšou ambasádorkou prírodných a kultúrnych krás Slovenska v Estónsku.

TIE PREDLOŽKY

Po slovensky hovorí dobre. Väčšie problémy jej robí viacmenej už len fenomén predložiek brať, vybrať, zobrať, odobrať, prebrať. Braňo po estónsky síce nehovorí, rozumie ale už cez 60 percent. „Keď to počuješ doma desať rokov, nalepí sa niečo,“ dodáva. Kadri s humorom reaguje, že teraz oproti začiatkom si už musí dať pozor, čo hovorí do telefónu rodičom.

Kadri slovenčina priniesla ešte jednu výhodu. „Hoci som sa doma po rusky učila 6 rokov, prakticky som nevedela nič. Teraz po rusky naozaj rozumiem, dohovorím sa aj s Poliakmi, Srbmi, Chorvátmi.“

Kadri pridáva ešte jeden postreh. „Ako Estónci, aj vy ste tiež na seba veľmi sebakritickí. Slováci svoj národ opisujú ako skorumpovaný a závistlivý, pritom moja osobná skúsenosť je úplne iná. Tento pocit ste si vytvorili na základe politikov, ktorí ale tvoria len zlomok populácie,“ zakončuje rozprávanie povzbudivým odkazom Estónka Kadri Rull.

Text: toti Foto: Archív KR a ava

UČITEĽ.

Španiel Daniel Cantalapiedra si na Slovensku plní učiteľský sen

„CHCEL SOM PRACOVAŤ SO SLOVÁKMI“

S MANŽELKOU
KARIN MAJÚ
RADI TATRY.

Ako mnoho jeho krajanov, na Slovensku začal s učením španielčiny. Pokračuje v nej, avšak očarila ho i telesná výchova. Daniel si u nás splnil veľký sen. Nezľakol sa prekážok.

Mnoho cudzincov usadených na Slovensku sa bojí pustiť do niektorých povolání, lebo si myslia, že sú určené skôr pre Slovákov. Daniel sa týmto pomyselným limitom v myslí vzoprel. Dnes vyučuje oba predmety na jednom prešovskom gymnáziu.

„Vždy som bol nadšenec športu, ale nemal som možnosť venovať sa mu naplno,“ začína rozprávať svoj príbeh. To, že si svoj profesionálny sen splní mimo rodnej krajiny, by mu pred rokmi nenapadlo.

MAL ČAS PREMÝŠĽAŤ

Potom, ako spoznal svoju budúcu ženu Karin z Košíc a rozhodli sa usadiť na Slovensku, začal si u nás zarábať výučbou španielčiny. „Pokračujem v nej, stále ma baví, ale tá telesná mi nedala pokoj. Mal som čas premýšľať a vyjasnilo sa mi, že chcem byť aj telocvikárom,“ smeje sa.

„TREBA ÍŠŤ MEDZI DOMÁCICH“

Začal tréňovaním známych a kamarátov. Potom si skompletizoval vzdelanie. „Aby som mohol vyučovať aj na škole. Ďakujem za túto príležitosť,“ hovorí. Výzvy a možných ťažkostí sa nezľakol: „Vždy som chcel pracovať so Slovákami. Nikdy sa mi nepáčilo, keď sa cudzinci spochybujú v cudzej krajine len s krajanmi a vytvárajú si akési getá.“ Za sedem rokov pobytu zvládol aj slovenčinu, v ceste mu už nestála ani táto prekážka.

TELESNÁ VÝCHOVA: MAŤ VIAC CIEĽOV A SNOV

Ak náhodu patríte k tým, ktorí sa na telesnú netešili kvôli povinným výmykom, je možné, že Danielov moderný prístup sa vám zapáči. „Cieľom je, aby si deti užívali šport. Aby videli, že telesná nie je utrpenie, ale dodanie ďalšej dávky

života do života. To znamená byť vitálnejší, mať viac snov, cieľov, pozitívnych emócií, cítiť sa dobre.“

KARIN CHCELA DO ŠPANIELSKA

Prvý dôvod Danielovho príchodu na Slovensko menom Karin už poznáme. Hoci ona chcela ísť žiť do Španielska, Daniel ju presvedčil ostať v Košiciach. Dôvodil situáciou po ekonomickej kríze a nezamestnanosťou v rodnom Madride.

Skeptici si položia otázku. Ako človek z krajiny, kde sú dvojnásobné platy a o tretinu vyššie HDP, príde žiť na Slovensko aj kvôli ekonomike?

V MENŠOM STRESE KVÔLI PRÁCI

Daniel vysvetľuje: „Napriek štatistikám väčšia časť Slovákov žije možno o čosi skromnejšie, ale normálne a pokojne. V Španielsku naopak, buď žiješ veľmi dobre, alebo sa trápiš.“ Pre lepšie pochopenie Daniel pokračuje: „V Španielsku mnoho ľudí žije ekonomicke dobre, ale stojí ich to veľkú námahu. Na Slovensku mnoho ľudí môže žiť normálne a pokojne s tým, že im na to stačí vynakladať menej úsilia.“ Aj keď si to asi veľa Slovákov neuvedomí, niečo na tom môže byť.

Ďalšie štatistiky už Danielove slová potvrdzujú. Slovenská nezamestnanosť mierne prekračuje 6 %, Španielsko pod 14 % zatiaľ nekleslo. Či má človek prácu a ako ľahko si ju nájde, k jeho pohode asi prispieva.

V KÁVE MU NIEČO CHÝBA

No život nie je len práca. Daniel oceňuje aj slovenské tradície a folklór. „Tiež to, že z Košíc je blízko do mnohých zaujímavých miest Európy,“ dodáva. Zo Španielska mu najviac chýba rodina, priatelia a káva. „Dúfam, že sa nik neurazí, ale tá na Slovensku je pre mňa zatiaľ len voda a niečo,“ hovorí s úsmevom.

MILUJE ZASNEŽENÉ TATRY

Hoci žije v Košiciach, je veľkým nadšencom Tatier. „Veď z Košíc je to len hodinka. Na Slovensku je to perla, vec národnej hrdosti. Môžu sa vám tu nepáčiť politici, futbal, ale Tatry sú posvätné,“ opisuje veľhory svojím krajanom. Najviac sa mu páčia, keď sú zasnežené, rovnako, keď vystúpi k nejakému plesu.

Slováci sa mu zdajú uzavretejší, na uzavretie priateľstva podľa neho treba dlhší čas. Keď to porovnáme s rozprávaním Estónky Kadri, na vplyve zemepisnej šírky na správanie ľudí asi niečo bude :)

Či už sa niekto rozhodne ísť do zahraničia, alebo privíta niekoho u nás, Danielov príklad stojí za pozretie. Netreba sa uzatvárať do seba a báť sa ísť do povolání, o ktorých si na prvé počutie myslíme, že sú určené len pre pôvodných občanov.

Text: Elvira Pastor a Ana Villahoz Abajo.
Foto: Archív Daniela Cantalapiedru.

NA SÚKROMNEJ SPOJENEJ ŠKOLE EES V PREŠOVE VYUČUJE TELESNÚ VÝCHOVU A ŠPANIELČINU.

MAĎARSKÝM DEŤOM POMÁHA OBJAVOVAŤ ČARO LYŽOVANIA

Príbeh:
**Arnold Bubenko
sa každú zimu
z Rožňavy sťahuje
na sever**

**Maďarsky hovoriacich detí, ktoré sa chcú
v Tatrách naučiť lyžovať, je pomerne veľa.
Maďarsky hovoriacich inštruktorov naopak
málo ako šafranu. Ako to vyriešiť?**

KONEČNE
MEDZI
INŠTRUKTORMI.

Inšpiratívny príbeh tu prináša Arnold Bubenko, slovenský Maďar z Rožňavy. Arnold doslova znenazdajky a neplánovane našiel v učení lyžovania niečo, čo ho veľmi baví a naplňa. Už šesť sezón sa na zimu sťahuje z rodného Gemera do Vysokých Tatier.

NIKDY NIE JE NESKORO

Oproti väčšine lyžiarskych inštruktorov začal s povoláním trochu neskôr, keď mal 38 rokov. A to, že vďaka výbornej maďarčine priniesol do tatranských škôl niečo viac, je už len ďalšou časťou príbehu.

NAHOVORIL HO KAMARÁT

Hovorí, že nikdy by si ani nepomyslel, že sa lyžovaním bude živiť. „Lyže boli vždy moje veľké hobby, ale že by to mohla byť aj práca, ma ani nenapadlo,“ spomína. Ako to ale niekedy býva, k životnej zmene ho poštuchol kamarát.

„Raz tak ku mne prišiel Peter Hudák, ktorý pôsobí v jednej cestovke v Budapešti a hovorí, ved ty dobre lyžuješ, miluješ to a ovládaš päť

jazykov. Prečo nejdeš učiť na svah?“, spomína. Táto rada akoby mu vtedy spadla z neba. Bol totiž práve vo fáze života, keď po rôznych zamestnaniach v cudzine túžil nájsť si niečo stabilné doma.

PAMÄTÁ VŠETKY ROŽŇAVSKÉ VLEKY

Že dobre lyžoval už ako dieťa, bolo v Rožňave známe. „Pred 30-imi rokmi tu mala vlek skoro každá dedinka. Či už Bystré, Rakovnica, Pača, alebo aj priamo Rožňava pri Strelnici,“ hovorí. Otec Ján ho na tieto kopce brával a Arnold to využíval. Dnes nielen kvôli klimatickým zmenám, ale i prísnejším normám by už tieto malé strediská neboli rentabilné.

Z GEMERA NA SEVER

Pri učiteľstve lyžovania ho v sezóne 2015/16 hodili, ako sa vraví, rovno do snehu. Prvé dve zimy strávil na Štrbskom Plese, dnes pokračuje v inej škole v Tatranskej Lomnici. Veľmi mu v začiatkoch pomohol legendárny a aj najstarší inštruktor v Tatrách Ján Štrba. Zhodou okolností

z Gemerskej Polomy, rodák z kraja. Urobil si inštruktorские skúšky kategórie C, neskôr doplnil B. Najlepšia je podľa neho ale prax. „Dáva mi odhad, čo sa asi stane, ako deti zareagujú, čo je dôležité i pri predchádzaní zranení,“ klope na drevo. Jediné, čo sa ako inštruktor musel učiť ako niečo nové, bolo cúvať dozadu.

MAĎARČINA VEĽKÁ POMOC

Maďarčina je pri jeho práci veľká devíza. Lebo maďarsky hovoriacich žiakov je na tatranských kopcoch veľa. Najviac z Maďarska, potom aj Maďarov z Rumunska. „Avšak maďarčina uľahčí kurz neraz aj slovenským Maďarom. Najmä, ak je dieťa ešte malé do štyroch rokov,“ spresňuje Arnold. Napriek tomuto dopytu dnes v Tatrách v zime napočítate inštruktorov, ktorí hovoria maďarsky, na prste jednej ruky.

PÄŤ REČÍ, PÄŤKRÁT ČLOVEKOM

Pre Arnolda je maďarčina prvý jazyk. „Čítam v nej viac kníh, vyjadrujem sa lepšie,“ hovorí.

ARNOLD MILUJE RÁNA PRI LOMNICKOM SEDLE.

V ZAČIATKOCH MU VEĽMI POMOHOL ZNÁMY INŠTRUKTOR JÁN ŠTRBA.

V GARÁŽI NA ROŽŇAVSKOM SÍDLISKU SKRÝVA SVOJE POKLADY. LYŽE A MOTORKU.

OKREM TATIER ĽUĐOM ODPORUČA SVAHY AJ V MENŠÍCH POHORIACH SLOVENSKA.

Keby sme ale nevedeli, že ním nie je slovenčina, sami by sme neuhádli. Deti učí lyžovať ešte po rusky, rumunsky, nemecky a anglicky. Nech je to už akýkoľvek jazyk, Arnold rád komunikuje s ľuďmi. Pri deťoch je to obzvlášť dôležité.

RUMUNČINE NEODOLAL

V Rumunsku predával istý čas poľský nábytok. „Hoci som pôsobil skôr v maďarsky hovoriacom Sedmohradsku, neodolal som nevyužitú na osvojenie si rumunčiny,“ hovorí. Zvládol ju za rok a pol. Nakoniec mnoho slov je podobných. Platiť, slanina, bryndza.

INÝ PRÍSTUP

Pri učení detí z Maďarska a Rumunska nie je rozdielny len jazyk. Tieto deti, ale aj ich rodičia oproti Slovákom často nevedia, čo ich na kurze presne čaká. „Neprídu tak fyzicky a mentálne pripravené,“ hovorí. Tu si učiteľ musí poradiť. Zahŕňa to pomoc s obúvaním lyžiakov, nosením lyží, naučením rôznych zručností i mimo samotnej jazdy, povzbudenie vo výdrži a odolnosti. Mnohé deti sa učia rýchlo a stávajú sa dobrými lyžiarimi. Iným to ide možno trochu pomalšie, ale tiež to má zmysel.

PRI PRÁCI INŠTRUKTORA SPOZNÁTE AJ ZVIERAČÍCH KAMARÁTOV.

POZVÚ HO K SEBE DOMOV

A či sa Arnold cíti vďaka svojej práci v Tatrách aj nejakým malým mostíkom a zblížovateľom medzi našimi národmi? Hovorí, že nemá rád vzletné eufemizmy, ale uznáva, že k prehlbovaniu kontaktov a poznaniu jeden druhého trochu prispieva. „Rodičov niektorých detí neskôr navštívim aj u nich doma, často sa porozprávame nielen o lyžovaní,“ prezrádza. Aj keby sa to niekomu možno páčilo, podľa Arnolda konflikty a napätie medzi Maďarmi a Slovákami v bežnom živote jednoducho neexistujú. To je azda jedna z najpovzbudivejších výpovedí Arnolda.

PRI VERNÁRI PREPNE GOMBÍK

Nakoniec, keď v zime prekoná Vernársky kopec, akoby sa stával Tatrancom. „Rýchlo sa prepnem na tatranské témy a problémy. A potom na jar sa vrátim do Rožňavy,“ smeje sa. Keď v zime príde do Tatier, zo snehu sa nevie vytešit. Je rád, keď sa deťom nechce skoro ráno vstávať a prvé lekcie začínajú neskôr. „Pretože môžem ísť na čerstvý sneh do Lomnického sedla, keď tam je ešte málo ľudí a zjazdovka nevyjazdená.“ Keď ale príde jar, vôbec nesmúti: „Mám mnoho záľub. V lete sú to kone, motorka a huby.“ Čo sa týka práce, strávi leto ako taxikár a asistent na kúpalisku.

Či sa podarí Tatrám nájsť viac maďarsky hovoriacich lyžiarskych inštruktorov? „Lahké to nie je. Tento chlebič je náročný. Náklady na ubytovanie pre cezpoľných sú ďalšou prekážkou. Mladí skôr zamieria do Švajčiarska, ale vylúčiť sa nič nedá, zakončí optimisticky.“

Text: Tomáš Tišťan Foto: Archív AB a ava

SÉRIA FOTIEK Z ARNOLDOVHO MOBILU ZACHYTÁVA JEHO DEŇ. RANNÝ NÁDYCH, INŠTRUKTÁŽ, ROZCVIČKA, TRÉNING.

DEŤOM NA CESTE DO ŠKOLY POMÁHAJÚ UŽ 8 ROKOV

Ak chodíte do Tatier autom cez Veľkú Lomnicu, určite ich poznáte. Na prechode pre chodcov pri tamojšej základnej škole vás zastavia, keď cez cestu prechádzajú školáci.

Július Čonka a Miroslav Komka ako členovia občianskej hliadky túto činnosť robia už od roku 2014. Stále ich baví aj po ôsmich rokoch a vidia v nej zmysel.

A nejde tu o nejaké frázy. Stačí sa prista-viť a pozrieť, ako vážne berú svoju misiu. Bez ochrany nepustia cez prechod ani jedno dieťa. S chodcami, ak treba, aktívne komu-nikujú. Okamžite riešia rôzne problematické situácie, keď sa objavia.

NEKOMPROMISNE

„Ide o to, že najmenšie deti z prvých ročníkov sú naozaj veľmi zraniteľné, pri veľkej premávke ohrozené. Nemajú ešte zručnosti tých väčších,“ hovorí Július. Jeho kolega a kamarát Miroslav pridáva: „Už len to, že nás tu vodiči vidia stáť, ich spomalí, lebo keď tu nie sme, od zákruty nabiehajú veľmi rýchlo napriek dopravnej značke.“ A keď cez prechod prechádzajú školáci, autá zastavia nekompromisne svojou červenou „placačkou“.

Potom, ako jedno dieťa smrteľne zranil vlak, pomáhajú už aj pri železničnom priecestí na chodníku do rómskej osady. „Ak by už vtedy tam boli hliadky, dieťa by možno ešte žilo,“ vysvetľuje Miro.

POMÔŽU AJ STARŠÍM

Väčšina vodičov ich rešpektuje, tých nepo-slušných a drzých je našťastie menšina. Veľmi ich poteší, keď im za ich prácu občas poďakujú rodičia. Keďže prechod sa nachádza tesne pri zdravotnom stredisku, ich robota pomáha aj mnohým starším ľuďom s obmedzeným, či spomaleným pohybom.

VYUŽILI PRÍLEŽITOSŤ

V rómskej osade vo Veľkej Lomnici, kde sa nezamestnanosť aj dnes pohybuje nad 70-imi percentami, Július a Miroslav nemali pred ôsmi rokmi veľa príležitostí nájsť si prácu. Tak sa chopili tejto, ktorú cez jeden projekt pripravila obec.

Kamaráti
Júlio Čonka
a **Miro Komka**
sa tešia, keď im
poďakujú rodičia

OBRACAJÚ SA NA NICH

Za tie roky pomoci pri prechode si vytvo-rili vzťahy s mnohými ľuďmi. „Zo školy nám občas riaditeľka zavolá, keď potrebuje pomoc na prechode aj mimo bežných hodín pri nejakej akcii. Podobne spolupracujeme s ľuďmi z úradu práce, či obecnými policajtmi,“ vymenúva príklady Miro.

RÁNO VŽDY PRIPRAVENÍ

Práca to nie je ľahká. Každý deň treba skoro ráno vstávať, aby na prechode zastihli prvé deti. Druhá šichta ich čaká o 11-ej hodine, kedy niektoré deti do školy prichádzajú na poobed-njšie vyučovanie, či idú domov. V zmenách sa striedajú ešte s jednou dvojicou kolegov.

ZNALOSŤ RÓMČINY POMÁHA

Vidno, že svoju misiu si užívajú. Dávajú do nej vždy aj niečo navyše. Keď sa jedno dievčatko chcelo otočiť na ceste do školy, Júlio ju pria-tel'sky, ale rázne usmernil, že musí ísť, treba. Výhodou je, že s ľuďmi z osady vedia rozprávať po rómsky, čo v rizikových situáciách uľahčí a zrýchli komunikáciu.

Ak v médiách, alebo bežných rozhovoroch sa o spolužití Rómov a iných národností, žiaľ, často spomínajú ako keby stále len tie negatívne prí-kłady, príbeh Júlia a Mira znova pripomína, aby sme si všimli aj tie dobré. V žiadnom prípade nie sú ojedinelé. Keď vás nabudúce zastavia, môžete im v duchu pri volante poďakovať. Chrániť bezpečnosť premávky pri ceste vedľa školy s tisíckou detí je veľká vec.

Text: totí Foto: Ana Villahoz Abajo

JÚLIUS VIE, AKO S DEŤMI KOMUNIKOVAŤ.
DÔLEŽITÁ ČASŤ JEHO PRÁCE.

MIRO OBSLUHUJE AJ ĎALŠÍ PRECHOD
CEZ KOĽAJNICE NA CHODNÍKU DO RÓMSKEJ OSADY.

